

ki so živeli med ogrskimi Slovenci, poznali Dalmatino biblijo in še druge slovenske knjige protestantovskih pisateljev. Spis, katerega je priobčil dr. Gruden, je zanimiv v zgodovinskem oziru, a ima gotovo še večjo veljavo za slovenskega jezikoslovca. Gospodu izdajatelju moramo biti hvaležni, da je priobčil ta spis ter ga rešil nemile usode, katera bi ga bila prej ali slej morda uničila.

Dr. Fr. Kos.

Pav. Flerè, **Babica pripoveduje**, II. V Ljubljani 1914. Natisnila in založila »Učiteljska tiskarna«. Str. 5—64 male 80. — Pravljičice pisati ni lahka stvar; to sta videli že Utva in Mira pri Mohorjevi družbi, ki njunih pravljic nihče ne more uživati, ne otroci, ne odrasli, ne na kmetih in ne v mestu. Tudi Pav. Flerè je vzel svojo nalogo dokaj prelahko. Poezija naših narodnih pesmi mu je kar ginila izpod rok, ko je narodne pesmi predelaval v prozaične pravljice. Narodna pesem »Sveti Voljbenk prekani hudobo« (Štrekelj, SNP., I. št. 630) je polna objestnega humorja. Že iz svetnikove obljube, da prepusti hudobi prvega romarja, ki bi prišel v njegovo cerkev, se čuje klic: le čakaj, kako te prekanim! — dve vrstici pozneje pa prosi Boga za romarja, ki ne bi imel duše, in precej priteče romar-volkec in ž njim se mora hudoba zadovoljiti. V Fleretovi legendi (str. 9.) pa je vsled pregostobesednega pripovedovanja, ki ima zgolj značaj parafraze, zmanjkalo vsega humorja. Voljbenkova obljuba je docela lahkomišelnost in zato ga je tudi »skrbelo vedno bolj, čim višje je rastlo poslopje. Vstajal je ponoči in molil k Bogu, naj mu pomaga, da bi ne bil pogubljen prvi romar, ki pride v njegovo cerkvico. Usmilil se ga je Bog in mu poslal misel, kako naj vnovič prosi« (str. 11). In tedaj šele prosi Voljbenk za romarja brez duše. Humorja ni v tem pripovedovanju niti betvice, poezije tudi ne, pač pa je v njem huda neprostopljiva profanacija svetništva. Podobno »Tomaž v Indiji Komandiji« (12). Iz legende (»Jezus postavi sv. Tomaža v Indijo, SNP., I. št. 571—576) so postale sanje pijanca Tomaža, ki se ga je v nedeljo zvečer preveč navlekel in je obležal do jutra v gostilnici. Povod za to premembo je dal nerazumljen uvod, ki se je vzel iz kake narodne napitnice in pritaknil v dveh rožanskih inčicah (SNP., I. št. 575—576) tej narodni pesmi. Neprimeren se mi zdi način, kako je pisatelj v pripovedki »Turki na Ptujski gori« (46) združil narodno pripovedko o tej božji poti s pesmijo »Turek označuje naše zastave« (SNP., I. št. 24—25), ki jo je skoro celo kar prepisal z rimami vred, dočim je uvod čisto suhoparna šolska priprava za štivo. Tudi z vzgojnega stališča ta pesem kranjskega narodnega pesnika, ki sramoti Slovence ostalih pokrajin, ni primerna za mladinsko knjigo. Nekoliko boljša, a v drugi polovici preveč posnetek je »Sestra, zakleta v ribo« (32); zvarjena je iz narodne pesmi »Sestra sv. Lovrenca zakleta v ribo« (SNP., I. št. 631) ter iz Milčinskega pravljice »Krivični mlinar in njegova hčerka« (Milčinski, Pravljičice, Ljubljana, Schwentner, 1911, št. 55 sl.), ki se sama dokaj svobodno naslanja na narodno pesem »Godec pred peklom« (SNP., št. 65—66). Ostale pripovedke nimajo tako očitnih vsebinskih hib, pač pa je njihova oblika zelo okorna. Prožnosti in svežosti Milčinskega Flerè niti od daleč ne dosega. Celotni vtisk je ta, da spisi niso s poezijo prepojene pravljice, ampak deloma srednje dobre, deloma pa

tudi čisto šablonske učne slike, ki nikjer niso ohranile poezije naše narodne pesmi, kaj šele, da bi jo bile povišale in poglobile; posebno jasno se vidi ta šolski značaj zadnjim šestim spisom. Take vrste literatura pa, kot je ta knjižica, ima pravico do življenja le tedaj, če poezijo narodne pesmi poviša, vsaj pa ohrani. Dokaz Milčinski. — Tudi v sintaktičnem oziru ni vse v redu, posebno stava besed; dopovedni glagol stoji zelo pogosto brez posebnega razloga v začetku, osebek pa proti kraju stavka: »Zasmili se zemlja Bogu« (6), »Pokloni se sveti Arhangel« (6), »Skoči sv. Arhangel v morje« (7), »Vrže Voljbenk sekirico« (9), Pili so nedelje (!) popoldne bratci vince« (12), »Pogledal ga je človek, pa nič ni rekel« (14) itd. Nerodno se rabi pripovedni sedanjik: »Vida ravno dopolni dvajset let. In tisti dan je bila še pred jutranjo zoro Vida (!) na polju in je plela proso.« Itd. — Ne verjamem, da bi otroci kaj navdušeno brali te babičine pravljice, saj otroci najhitreje občutijo in najodločneje obsodijo, če iz povesti ne teče živi vrec poezije. Ivan Grafenauer.

Izbrani spevi. Homerjeva Odiseja. Poslovenil Blazij Bevk z uporabo orig. besed. prev. J. H. Voss, A. Kragelja, J. Pindemonte, J. Minckwitz, Freund itd. Druga popravljena izdaja. V Gorici 1913. — Kdor hoče slovstvene proizvode prevajati, mora prvič popolnoma v oblasti imeti oba jezika, iz katerega in v katerega prevaja, drugi pa mora — zlasti če pesnike prevaja — imeti tudi nekoliko pesniške intuicije. S teh treh vidikov si oglejmo »popravljenjo« izdajo Bevkove Odiseje. Omejim se samo na prvi spev. — 250 *τοὶ δὲ φθινύθουσι ἔδοντες οἶκον ἐμόν* prestavlja B.: »Čuj, snedeži grdi — skoro požrli so delež imetja«; izvirnik pa pravi: oni uničujejo jedoč mojo hišo. 272 *αὐρίων εἰς ἀγορὴν καλέσας ἦρωας Ἀχαιοῦς* se ne more reči »vsem v zborovanje vevaj«, aorist *καλέσας* ima ingresivni pomen »pozovi, pokliči«. 275 sl. »materij zraven svetuj, močiti se v smislu znamenja; — V hišo očeta nazaj bogatega naj se povrne, — Tam ženitnina naj bo, kot spodobi se ljubljenim hčerkam, — Ženinu naj se zroči z darovi vsa obdarovana«. Homer ima na tem mestu popolnoma drugačno misel: Če pa mati hrepeni po drugi možitvi, naj se vrne v hišo bogatega očeta, ti pa (snubači) ji bodo pripravili (= naj ji pripravijo) ženitovanje in ji prinesli darila; *ἔεδνα* 277 so pri Homeru vedno darila, ki jih ženin prinese nevesti (zakon — kupčija). Ker pa prihodnji verz 278 (*πολλὰ μάλ', ὅσσα εἰκε γίλῃς ἐπὶ παιδὸς ἐπεσθαι*) s tem pomenom ni združljiv, ga smatrajo filologi (Ameis, Hentze) za interpoliranega. Dalje je B. spustil dva verza 279 in 280 (Tebi samemu pa dam pameten svet, če hočeš ubogati: opremi najboljšo ladjo z dvajsetimi veslači) potem pa nadaljuje: »Brž se po svetu podaj, pozveduj po očetu prav skrbno, — Morda ti smrtnik kateri pove kaj in Zevs razodene — Potom poslanca, ki ti (naglašena brezglasnica!) ga on pošlje med vožnjo z novico.« V tej prestavi je precej Bevkove domišljije; Homer pravi: Pojdi, da poizveš kaj o dolgo odsotnem očetu; morda ti kdo izmed smrtnikov kaj pove, morda slišiš od Zevs prihajajočo govorico, ki predvsem prinaša vest ljudem. O »poslancu« in o »vožnji« nima Homer ničesar. — 287 Ako izveš, da živi še oče, se vrni v domovje! — Če se zgodi ti krivica, potrpi vsaj eno še leto; Homer: Če pa zveš, da oče živi in se

vrača, boš pač eno leto prestal, četudi ti uničujejo imetje. 298 Nisi še slišal o slavi, katero dobil si Orest je — Od vsemogočnih, umoril zvičajno je, Ajgista kruti; πάντας ἐπ' ἀνθρώπους se vendar pravi: »med vsemi ljudmi« ne pa: od vsemogočnih; in kje ima Homer kruti? δῖος se pravi božanski, divni. 320 Mladenič navduši — S čvrstim pogumom srce, z močjo se spominja očeta — Živo še bolj nego prej, kar čutil je kmalu v srcu, — Strašno čudeč se, opazil upliv ves božanski (!) moči je; Homer: (Atena je zginita v zraku kot ptica) njemu (Telemahu) pa je v dušo vlila moč in pogum, spomin na očeta mu je vzbudila še bolj kot prej; ko pa se je zavedel, se je ustrašil, zaslutil je božanstvo. 349 pravi Telemah, da Zevs sam navdihuje pevce, kaj naj pojo, Bevk prestavlja: Pevcev ni treba dolžiti, bogovi so krivi le vsega. — Zlasti pa Zevs, ki usod je deljivec vsakteremu, vendar; (sic!) — On podeli, kot se zljubi mu, kolikor hoče vsakteri, — Ter navdušuje vse mojstre umetnosti ved in pa (!) znanja — Treba ni tebi jeziti se, bolj če opeva Danaјce, — Kjer razmotrivajo snov, umetnosti čarobno zbrane. Torej Zevs podeljuje po Bevkovem prevodu pevski dar, »kot se zljubi mu, kolikor hoče vsakteri«. Kaj pa če prideta Zevs in pevec v konflikt? V. 349 ὅπως ἐθέλῃσι je subjekt Zevs sam, kolikor hoče on sam, Zevs, ne »vsakteri«. Kje je dobil B. verz »Kjer razmotrivajo snov, umetnosti čarobno zbrane«, nisem mogel zaslediti; H. pravi: »Ljudje najbolj cenijo tisto pesem, ki poslušalcem najnovejše dogodke opeva.« Nejasnost: »V naši palači brez vsega vračila vas kazen zadene.« Kdo je »brez vsega vračila? — Evrikleja spremi Telemaha v spalnico (435 sl.), ko mu obesi plašč na klin zraven postelje, gre (Evrikleja) iz spalnice in potegne za srebrn ročaj (kljuko) vrata za seboj in nategne z jermenom ključ (t. j. zapre vrata); B. pa prevaja: »Šel je iz sobe, zapah srebrni zapahnil je trdno.« V sobo je šel spat, nato pa iz sobe; kje je torej spal? Pravi subjekt najti v stavku mora znati prvošolček, pa menda tudi, kdor hoče Homera prevajati. — Bevk svojemu originalu ni kos. Pa tudi v slovenščini se lahko meri ž njim tretješolček. Kajti kdor pozna Prešernov »poptujčevavši« in »molitvebravši«, vendar ne bo pisal »krepivši« in »molčaje«;

takim oblikam se tudi mi »zoperstavljamo« še bolj kot se pri Bevku »zoperstavlja« Pozejdon drugim bogovom. »špičasto« ost odpuščamo časnikarskemu peresu, ne pa leposlovnemu. Ko bi odsotnega videli »vračat se«; »katerega govor jaz skoraj ne umem«; »V kakoršni ladiji prišel, kako so te sem pripeljali?« je pri B. vprašalni stavek itd. . . . Bevku manjka šolskih pojmov iz slovenske slovnice. — In kaj naj rečem o Bevkovem heksametu, oziroma heptametru? Bevk je namreč znašel novo mero: šestomer, ki ima sedem daktilov (po pravilu: lucus a non lucendo); berite, štejte in strmite! V. 39 prestavlja Bevk tako-le: »Naj ne ubije junaka, soproge njegove nikar ne poroči;« ali v. 53 »Brezdna morja in postavlja samo stebre se v zrak dvigajoče.« — Vsak petošolček ve, da je heksameter katalektični metrum, zadnja stopica je nepopolna (— ō); Bevk se za to ne zmeni, njegovi heksametri imajo tudi v zadnji stopici po tri zloge (— o ō): V. 38 »Njemu poslali smo Hermeja, res (!) zmagovalca čuječega.« Zakaj pa »res«? Vsled nepotrebnega »res« ima verz en zlog preveč. — Da se pa stvar zravna, ima tuintam kak heksameter premalo zlogov; n. pr. »Videl jaz nisem več njega, a niti on mene kedaj« — ali naj beremo; mene kedaj? V tem slučaju bi bilo dovolj zlogov, a ti zlogi se z vsemi štirimi branijo heksametrovega okvira. Da nima nobene cezure, niti ne omenjam. — Nenaglašeni zlogov, ki morajo nositi usiljeno težo naglašeni, kar mrgoli: »V dušno rešenje in za pospešenje vrnitve sodrugov«. — »Rešil prijatelj ni, če tudi si je prizadeval« — »Sedejo tja na stolice in pa naslanjače prekrasne.« — Toda bodi dovolj tega skrhanega žaganja. Bevk nima prav nobenih sposobnosti za prevajatelja Homera; ne ume originala, slovenščino nateguje neusmiljeno na kopito, o tehniki in zgodovini slovenskega heksametra ali ne ve ničesar, ali se za nobeno ne briga. V obeh slučajih ga zadene enaka obsodba. Zato je naša odkritosrčna sodba o Bevkovih prevodih: škoda papirja — baje ga že primanjkuje —, časa in — denarja, zlasti v teh dragih časih. Obžalujemo, da je našel veliki Homer pri nas tako nesposobnega tolmača. Bevkovi Muzi pa želimo, da naj ne samo »inter arma«, ampak vedno molči.

Dr. J. Samsa.

TO IN ONO.

Iz belokranjskega besednega zaklada.

V Adlešičih zapisal I. Šašelj.

(Konec.)

okrastaviti, krastav postati.
otatiti se, tat postati; ne bi se rad otatil.
oznevoljiti, oboleti; prim. névolja = bolezen.
palkati = pajkati, paberkóvati; prim. plevati = pjevati,
opalek = pajek.
palétina, e, f., to kar se pali; smrdi po paletini.
pasati, miniti.
pazitelj, a, m., paznik.
petrólija, e, f., petrolej.
pítón, a, m., beton.

pléšvina, e, f., plešina, die Gattung.
pletnja, e, f., pletenje.
pobojati se, zbatí se.
pobuditi, zbuditi.
póčest, a, m., neka rastlina, menda hypericum perforatum, katere čaj pijejo, da želodec počisti.
podrugačiti, podru-gočiti.
podkréniti, zmakniti; kmalu bi si bil nogo podkrenil.
podkupljévati, podkupovati.
pofundati, uničiti.
pojaditi, pojeziti.
pohudičiti se, pohudobiti se.
polóvak, a, m., polovičar.
pomraziti se, posovražiti se.